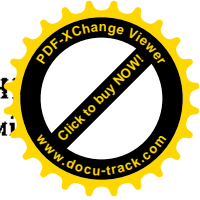

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної наукової конференції,
присвяченої пам'яті Ю.С. Червоного
17 грудня 2010 року

Одеса
Фенікс
2010

ного, і якщо, наприклад, підприємець змінює свою торговельну марку, це не значить, що він повинен змінити і своє прізвище. Теоретично права і обов'язки щодо торговельних марок не повинні впливати на права і обов'язки, які існують в рамках інших інститутів права.

У принципі будь-який громадянин може зареєструвати своє ім'я, прізвище, по батькові й зображення (портрет) як торговельну марку в тому випадку, якщо виключне право на них не належать іншому. У протилежному разі необхідно одержати згоду того, хто «зареєструвався» першим чи якщо цією людиною виявиться відома особа (ч. 4 ст. 6 Закону) [2]. Відповідно до Закону не реєструються як марки позначення, що відтворюють прізвища, імена, псевдоніми і похідні від них, портрети і факсиміле відомих в Україні осіб без їхньої згоди і які не мають розрізняльної здатності, чи якщо ці позначення є надбанням історії і культури держави (наприклад, позначення «Тарас Шевченко»).

Щодо розпізнавальної здатності прізвищ то можна стверджувати наступне. Прізвищу в якості торговельної марки може бути надано правову охорону в тому випадку, коли воно є не тільки ім'ям власним, але й має смислове, словникове значення. Наприклад, може бути надано правову охорону прізвищу «Цекало», заявленому у відношенні послуг «продюсування». Але потрібно враховувати, що деякі прізвища утворюються від імен прозивних. Наприклад, розповсюджені прізвища Коваленко, Ковальов, Ковальський походить від слова «коваль» і є досить загальноживаним

Якщо позначення є тільки прізвищем і не має іншого значення, яке було б розкрито в словниках, довідниках, енциклопедіях тощо, то можна При цьому висновок про відсутність високої розпізнавальної здатності не може залежати від того, що прізвище вказано у множині, наприклад «Сурмачі», чи в будь-якій відміні з прикметником, наприклад, «Від Фесенка».

У тому випадку, коли позначення складається з прізвища і інших елементів, необхідно оцінити його значення і розташування в просторі (займає воно домінуюче чи не домінуюче положення). При цьому слід враховувати, що включення в позначення поруч із прізви-

щем імені підсилює розпізнавальну здатність позначення (наприклад відома українська торгова марка «Михаїл Воронін»). Можливо розпізнавальну здатність позначення, що містить прізвище, визначальний елемент чи опис товарів в оригінальній графічній формі зменшуючи при цьому домінуючий вплив прізвища.

Що стосується відомих прізвищ, то такі позначення взагалі не підлягають реєстрації, якщо відсутній дозвіл особи, якій вони належать. Зазвичай з такими прізвищами у споживача асоціюється певна репутація його носія. При використанні відомого прізвища у якості марки цілком можливо, що споживачів буде введено в оману щодо якості чи природи товарів та послуг. А це є неприпустимим.

Література:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, із змінами і доповненнями.
2. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг» ВВР України. – 1994. – № 7. – Ст. 36.
3. Директива ЄЕС № 89/104 по гармонізації національних законодавств про товарні знаки. – Офіційний бюлетень № L040 11.02.89.
4. Свядосц Ю.И. Правовая охрана товарных знаков в капиталистических странах. М.: ЦНИИПИ, 1969. – 189 с.

Саракун І. Б.

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
Лабораторії корпоративного права НДІ приватного права
і підприємництва НАПрН України*

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕВЕДЕННЯ АКЦІЙ АТ У БЕЗДОКУМЕНТАРНУ ФОРМУ ІСНУВАННЯ

Одним із важливих та складних завершальних етапів виконання Прикінцевих і перехідних положень Закону «Про акціонерні товариства» [1] – є процедура дематеріалізації акцій. Вона повинна

тись вже до 30 жовтня 2010 р. Оскільки станом на 1 жовтня провели дематеріалізацію акцій лише 16 % акціонерних товариств (в основному це банки і державні підприємства), то не зовсім дивно є питання про те, що буде відбуватись із ними після цієї дати. Причиною «масового запізнення» стала проблема виконання строків, яка на практиці виявилася складнішою, ніж видавалося спочатку. У Прикінцевих та Перехідних положеннях ЗУАТ (п.4) йдеться про те, що Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку протягом шести місяців з дня опублікування цього Закону потрібно розробити і прийняти відповідні підзаконні нормативно-правові акти. Це строк від 30.04.09 р. по 30.10.2009 р. Натомість Рішення Про затвердження Положення про порядок заміни свідоцтва (свідоцтв) про реєстрацію випуску (випусків) емісійних цінних паперів у зв'язку зі зміною найменування акціонерного товариства ДКЦПФР прийняла 30.12.2009 р. Проте лише 9 лютого 2010 р. дане Рішення зареєстровано в Міністерстві Юстиції України, а набрало чинності ще через 10 днів після державної реєстрації Мін'юстом (майже 4 місяці – прострочено) [2]. Виходячи із наведеного аналізу, можна вважати, що регулятор і сам не впорався вчасно із виконанням встановлених Законом строків.

Порядок та строки дематеріалізації акцій регулюються Рішенням ДКЦПФР Про затвердження Положення про порядок переведення випуску іменних акцій документарної форми існування у бездокументарну форму існування (далі – Положення про дематеріалізацію) від 12.10.2000 р. із відповідними змінами від 29.08.2008р [3]. Відповідно до п.1.4. цього Положення **дематеріалізація випуску акцій** – це комплекс дій з переведення випуску акцій у бездокументарну форму.

Як свідчить практика, зазначена процедура супроводжується проблемами, які виникають внаслідок «технічних» помилок емітентів. Дематеріалізація акцій складається з більш ніж півтора десятка етапів, кожний із яких, своєю чергою, складається з декількох заходів, які необхідно проводити послідовно (з урахуванням встановлених Положенням строків та вимог до документів,

які складаються за результатом певного заходу). Загальна тривалість процедури, за підрахунками фахівців (за різними даними – від 1,5 до 6 місяців), а помилка, допущена на ранніх етапах, може ускладнити або навіть унеможливити проведення процедури дематеріалізації акцій. Заслуговує на підтримку думка аналітиків, які вірно зазначають про те, що необхідно скласти календарний план із зазначенням окремих етапів, заходів, що входять до них, точних строків їх виконання, а також переліку документів, необхідних на тому чи іншому етапі. При цьому слід врахувати, що найближчим часом – зі збільшенням кількості емітентів, які проходять процедуру заміни свідоцтва про реєстрації випуску у процесі дематеріалізації акцій, – територіальним управлінням ДКЦПФР буде дедалі складніше справлятися з потоком заяв емітентів, отже, необхідно додати резервний час до кожного заходу плану, визначити відповідальну особу, яка контролюватиме виконання всіх заходів, або залучити професійних юристів, які мають практичний досвід у цій сфері [4]. Треба також відзначити, що дана процедура поряд зі складністю її проведення, є й достатньо витратною для акціонерних товариств (про що буде йтися далі).

У Положенні про дематеріалізацію йдеться про те, що не пізніше 30 (тридцяти) календарних днів від дати прийняття рішення про дематеріалізацію емітент повинен здійснити дії щодо заміни свідоцтва про реєстрацію випуску іменних акцій документарної форми існування на свідоцтво про реєстрацію випуску акцій у бездокументарній формі (п.2.2. Положення). Тут, водночас, постає питання щодо строків, а саме: чи будуть визнаватися чинними рішення загальних зборів щодо дематеріалізації, що були проведені значно раніше? Адже певна кількість АТ зробила це ще у 2009 р. Виходячи із наведеного очевидним є те, що оскільки емітенти дали свою оцінку запізненим строкам прийняття Положення про заміну свідоцтва, то їх більша частина й не вчиняла жодних дій щодо дематеріалізації акцій. Адже на той час, як уже зазначалось, Положення про заміну свідоцтва ще не існувало, як і переліку та форми документів для його заміни. Натомість у наукових публікаціях та інтернет-джерелах до-

...їть поширеними були дискусії щодо необхідності продовження строків дематеріалізації акцій. Так більшість спеціалістів у цій сфері почали про найбільш оптимальний п'ятирічний строк для цього процесу; інші фахівці – вказували на те, що чим довшими будуть строки його відкладання, тим неохочіше будуть виконуватися вимоги Закону і всеодно буде порушено 5-річний строк. Якщо припустити, що 30-денний строк буде пропущено (зокрема, по причині відсутності коштів у товариства, чи з ін. важливих причин), то чи не буде до такого товариства застосовано санкцію ДКЦПФР (наприклад, у вигляді попередження про усунення такого порушення) і чи не доведеться у такому випадку, знову скликати 33 акціонерному товариству? Тому для уникнення таких ситуацій досить важливим є виконання всіх передбачених Законом та відомчими актами строків, що на практиці є досить не простим завданням.

Цілком зрозумілим є й те, що скликання 33 акціонерів потребує певних витрат. Аналітики вже підраховали, що в середньому на перехід одного акціонера на бездокументарну форму існування акцій потрібно близько 100 гривень. Ця цифра може коливатися в залежності від місця знаходження акціонера [5]. Сюди, очевидно, входить розсилка повідомлень поштою (із повідомленням про вручення) про проведення загальних зборів та публікація про це в передбачених Законом ЗМІ; повідомлення кожного акціонера про прийняття рішення про дематеріалізацію акцій (це необхідно зробити незалежно від його присутності на 33); відкриття рахунків у зберігача і т.ін. Тож, думається, що ця сума може бути значно більшою. Якщо до прикладу взяти АТ, які налічують 1000 акціонерів, то для цього за такими скромними підрахунками товариства витратять 100 000 грн. Можна підрахувати скільки витратять товариства із кількістю акціонерів 10 000 чи 100 000 на цю процедуру.

На сьогодні зустрічаються фінансові зловживання серед реєстраторів цінних паперів та зберігачів. Як відзначає фахівець Національного депозитарію України, нещодавно один із реєстраторів вимагав від емітента за передачу реєстру до зберігача декілька десятків тисяч гривень. Щодо зберігачів, то через два місяці після проведен-

ня дематеріалізації і підписання договору один із них в десять разів [6]. Цілком очевидно, що при спливі строку введення дематеріалізації, це може бути ще більша ціна ніж про це зазначає спеціаліст, і можливо ця ціна буде нормальною. Адже тоді зберігачам доведеться встигати виконувати ще більший обсяг робіт (працювати понаднормово), і брати за це звичайну плату ніхто з них не захоче. Користуватись можливістю «заробити» будуть усі. Тому, перед укладенням договору емітентам необхідно уважно читати умови договорів, особливо в частині оплати послуг і намагатись поторгуватись. Хоча це не можна розглядати як факт уникнення таких зловживань.

Ще більш жахаючими для АТ стають ці суми із урахуванням попередніх витрат товариствами на виконання вимог Прикінцевих та перехідних положень Закону щодо зміни типу товариства (що потягло за собою, зокрема, необхідність зміни всіх дозвільних документів).

Проблем очікують і при відкритті рахунку в цінних паперах власникам акцій випуску, що дематеріалізуються (див. п.5.5). Адже для цього необхідним документом є картка зі зразком підпису власника рахунку, посвідчена нотаріально. А оскільки в багатьох АТ серед акціонерів є значна кількість «мертвих душ», то може виявитись, що провести процес дематеріалізації просто неможливо.

Характеризувати скрутне становище акціонерних товариств на даному етапі можна буде ще не один раз, оскільки наведені проблеми не є вичерпними, і буде мати місце їх «прогресивне» продовження. Задля їх уникнення вже давно необхідно було подумати про те, яким чином встановити взаємодію між акціонерним товариством, депозитарієм, зберігачем та акціонерами, щоб унеможливити затягування встановлених строків та допущення будь-яких помилок на різних етапах цього процесу. На сьогодні ж можна лише констатувати, що прописаний у Положенні про дематеріалізацію порядок, наповнений значною кількістю строків, яких необхідно додержуватись; а чіткого та послідовного порядку для їх виконання немає; так само, як і вказівок про можливість настання певних проблем на практиці.

Акціонерним товариствам значно допомогли би чіткі та послідовні з'ясування ДКЦПФР щодо виконання цієї процедури, чи зразковий план дій. Адже вже 30 жовтня 2010 р. може виникнути ситуація, коли переважна їх більшість стане порушниками норм Закону «Про акціонерні товариства», а ДКЦПФР буде змушена вводити штрафні санкції. А вони суворі – до 17 тисяч гривень. Це ще одні можливі та значні витрати.

Для уникнення цих санкцій орган, який покликаний виконувати контролюючу, регулятивну, превентивну та охоронну функцію держави повинен якнайшвидше подати до Верховної Ради України пропозиції щодо внесення змін до цього Закону із зазначенням строків для відтермінування кінцевої дати (30.10.10 р.) дематеріалізації акцій; а на самі АТ – можна спочатку накласти санкції у вигляді попередження і зобов'язати їх усунути дані порушення. У протилежному випадку про державну підтримку цього процесу взагалі не може бути мови; а для ведення малого та середнього бізнесу в Україні просто не залишиться місця.

Література:

1. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 року // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50-51. – Ст. 384.
2. Рішення ДКЦПФР Про затвердження Положення про порядок заміни свідоцтва (свідоцтв) про реєстрацію випуску (випусків) емісійних цінних паперів у зв'язку зі зміною найменування акціонерного товариства від 30.12.2009 №1638 // Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua
3. Рішення ДКЦПФР Про затвердження Положення про порядок переведення випуску іменних акцій документарної форми існування у бездокументарну форму існування (із змінами, внесеними від 29.08.2008 р.) // zakon1.rada.gov.ua
4. Дематеріалізація цінних паперів: проблеми та шляхи їх вирішення // Правовий тиждень, №33, 19 серпня 2010 р.
5. Бездокументарные акции: морока на два года // Режим доступу: <http://msemover.com/>
6. Судний день для АТ: <http://www.epravda.com.ua/markets/2010/07/27/>

Саучук О.
кандидат юридичних наук
доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія»
www.docu-track.com

ПІДСТАВИ ПРИПИНЕННЯ ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Шлюб як союз чоловіка і жінки, що має соціальне значення, визначає правове становище дітей, народжених у цьому союзі, майнові відносини між подружжям та їхні спадкові права. По відношенню до цих прав шлюб є юридичним фактом, однак укладення такого союзу залежить від волі майбутнього подружжя і є юридичним правомочинном.

Правовий статус подружжя протягом тривалого часу є передумовою виникнення кожного з безлічі окремих (конкретних) сімейних правовідносин. Юридичне значення у певних випадках може мати наявність подружнього статусу не тільки на теперішній час, а й у минулому (ст. 75 СК України).

Водночас підставою виникнення цих різноманітних сімейних відносин, тобто юридичним фактом, буде не статус, а факт укладання шлюбу, тобто угода про вступ до нього, яка набула встановленої форми, причому одним або в сукупності з іншими юридичними фактами.

Для подружжя, як учасників сімейних правовідносин, які спрямовані на створення, зміну і припинення прав і обов'язків, часто зачіпають права інших осіб (наприклад, дітей) або інші суспільні інтереси. Тому як для виникнення шлюбу, так і для його припинення необхідно також настання певного факту або оформлення події у встановленому законом порядку.

Аналізуючи підстави виникнення та припинення шлюбно-сімейних правовідносин, необхідно розглянути ситуації, коли чоловік і жінка тривалий час проживають разом, фактично створюють сім'ю, але свого союзу не реєструють (фактичний шлюб). Як правило, сімейне законодавство України визнавало лише зареєстрований